

O'SMIRLAR MOTIVATSION YO'NALGANLIGINING SHAXS SIFAT VA XUSUSIYATLARIGA BOG'LIQLIGINI EMPIRIK TADKIK ETISH

Jabborova Musharraf

Qardu pedagogika fakulteti psixologiya (Faoliyat turlari)

2- kurs magistranti

Annotatsiya: Maqolada o'smirlar motivatsion yo'nalganligining shaxs sifat va xususiyatlariga bog'liqligini empirik tadkik etish yo'llari va bu borada takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: motivatsion, psixologiya, Xarakter, dolzarb, empirik, fakt, ob'ektlar, muayyan, rivojlanish, psixik qonuniyat.

Abstract: The article provides suggestions for empirical research on the dependence of the motivational orientation of adolescents on personality qualities and characteristics.

Key words: motivational, psychology, character, actual, empirical, fact, objects, specific, development, mental regularity.

Аннотация: В статье представлены предложения по эмпирическому исследованию зависимости мотивационной направленности подростков от личностных качеств и особенностей.

Ключевые слова: мотивация, психология, характер, актуальный, эмпирический, факт, объекты, конкретное, развитие, психическая закономерность.

Kirish: Zamonaviy o'smir shaxsining motivatsion sohasini shakllantirish muammosi hozirgi ijtimoiy rivojlanish sharoitida psixologiya fanida ayniqsa dolzarb bo'lib qolmoqda. Psixologik-pedagogika fanida shaxsiy yondashuv o'sishi Xisning motivatsion sohasiga, kasbiy rivojlanishda uni shakllantirishlari, sharoitlari va vositalariga chuqur qiziqish uyg'otdi. O'smir shaxsining motivatsion sohasini o'rganish muammosi eng ko'p talab qilinadi, chunki. ko'pgina qadriyat yo'nalishlarining ahamiyatini qayta baholash, jamiyatdagi o'z o'rnini qayta ko'rib chiqish, hayot natijalari uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olish shaxs motivlarida yashiringan bo'lib, nafaqat bilimni, balki ularni shakllantirishni boshqarishni ham talab qiladi. Motivatsiya - odamni harakatlarni bajarishga undaydigan rag'batlantirish tizimi. Baxt bu har doim xohlagan narsani qilish emas, balki doim qilayotganingni xohlashdir (Lev Tolstoy).

Asosiy qism: Motivatsiya bu fiziologik xarakterdagi dinamik jarayon bo'lib, u individual ruhiyat tomonidan boshqariladi va hissiy va xulq-atvor darajasida namoyon bo'ladi. Birinchi marta "motivatsiya" tushunchasi A. Shopengauer ijodida ishlatilgan. Motivatsiya tushunchalari Motivatsiyani o'rganish psixologlar, sotsiologlar,

o'qituvchilarni o'rganishning dolzarb masalalaridan biri bo'lishiga qaramay, hozirgi kunga qadar bu hodisaning yagona ta'rifi yo'q. Motivatsiya hodisasini tushuntirishga, savollarga javob berishga ilmiy asosda harakat qiladigan, bir-biriga zid bo'lgan juda ko'p farazlar mavjud. nima uchun va nima uchun odam harakat qiladi; shaxsning faoliyati nimaga qaratilgan? nima uchun va qanday qilib odam muayyan harakat strategiyasini tanlaydi; shaxs qanday natijalarni kutadi, ulaming inson uchun sub'ektiv ahamiyati; nima uchun boshqalarga qaraganda ko'proq g'ayratli odamlar, xuddi shunday qobiliyatga ega bo'lgan va bir xil imkoniyatlarga ega bo'lgan sohalarda muvaffaqiyat qozonishadi. Bir guruh psixologlar ichki motivatsiyaning asosiy roli haqidagi nazariyani - insonning xatti-harakatlarini boshqaruvchi tug'ma, orttirilgan mexanizmlarni himoya qiladi. Boshqa olimlarning fikricha, motivatsiyaning asosiy sababi odamga tashqi muhitdan ta'sir etuvchi muhim tashqi omillardir. Uchinchi guruhning diqqat e'tibori asosiy sabablarni o'rganishga va ularni tug'ma va orttirilgan omillarga tizimlashtirishga qaratilgan. Tadqiqotning to'rtinchi yo'nalishi motivatsiyaning mohiyati haqidagi savolni o'rganish; ma'lum bir maqsadga erishish uchun odamning xatti-harakatlariga yo'naltirishning asosiy sababi yoki boshqa omillar tomonidan boshqariladigan faoliyat uchun energiya manbai sifatida. Ko'pgina olimlar motivatsiya tushunchasini insonning xulq-atvorini belgilaydigan ichki omillar va tashqi stimullarning birligiga asoslangan tizim sifatida ta'riflaydilar: harakat yo'nalishi vektori; xotirjamlik, maqsadga muvofiqlik, izchillik, harakatlar; faollik va qat'iyatlilik; tanlangan maqsadlarning barqarorligi. Ehtiyoj, maqsad, maqsad Motiv atamasi psixologiyaning asosiy tushunchalaridan biri bo'lib, olimlar tomonidan turli nazariyalar doirasida har xil tushuniladi. Motiv (harakat) - bu moddiy xususiyatga ega bo'lmagan shartli ideal obyekt, unga erishish uchun shaxsning faoliyati yo'naltirilgan.

Motivni shaxs o'ziga xos tajriba sifatida qabul qiladi, uni ehtiyojlar maqsadiga erishishni kutishdan ijobiy hislar sifatida tavsiflash mumkin

O'smirlar motivatsion yo'nalganligining shaxs sifat va xususiyatlariga bog'liqligi: ma'lum harakatlar va xulqui amalga oshirishga undovchi kuchlar. Demak, bizning munosabatlarimiz malum ma'no va mazmun kasb etgan munosabatlar bo'lib, ularning har birida bizning hissiy kechinmalarimiz aks etadi va xarakterimiz namoyon bo'ladi. Mashhur rus olimi, psixologiya fanining metodologiyasini yaratgan S.L. Rubinshteyn shaxsning o'ziga xosligi va xarakterologik tizimda uchta asosiy tuzilmalarni ajratgan edi:

Munosabatlar va yo'nalish shaxdagi asosiy ko'rinishlar sifatida - bu shaxsning hayotdan nimani kutishi va nimani xoxlashi. Qobiliyatlar ana shu tilak-istaklari amalga oshirish imkoniyati sifatida - bu odamning nimalarga qodir ekanligi. Xarakter Imkoniyatlardan foydalanish, ulami kengaytirishga qaratilgan mumkin, barqaror tendensiyalar, yahi bu odamning kim ekanligi. Bu nuqtai nazardan karaganda ham, xarakter shaxsning tanasi, borligi, konstitusiyasidir. Xarakterning boshqa individual-

psixologik xususiyatlardan farql shuki, bu xususiyatlar ancha o'zgaruvchan va dinamik, orttirilgandir. Shuning uchun ham maktabdagi ta'limdan oliy o'quv yurtidagi ta'limga utish faktining o'zi ham o'spirinda ma'lum va muhim o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Xarakter muammosini ilmiy o'rganishda B.M.Teplov, S.Merlin, YE.A.Klimovlaming tadqiqotlari ahamiyatlidir. Chunki ularning tadqiqotlarida o'qish, sport, mehnat faoliyatlarida shaxsning xarakter usullarining Individual farqlari masalasi ko'rsatib berilgan.

Empirik tadkik: individual psixik jarayonlarning sub'ektiv xususiyatlari, masalan, sezgilar, xotira, e'tibor va boshqalar haqida juda ko'p materiallar to'plashga muvaffaq bo'ldi. Biroq, bularning barchasi bilan u mutlaqo nomaqbul va ilmiy yaratishga qodir emas edi. psixologiya, chunki psixologiya predmetini tushunishda idealizm pozitsiyalarida turdi. Empirik psixologiya o'z taraqqiyotida psixik jarayonlarni turlicha tavsiflovchi va tushuntiruvchi, lekin ularning mohiyatini idealistik talqin qilishda bir-biri bilan kelishilgan ko'plab yo'nalishlarni keltirib chiqardi. Strukturaviy psixologiya, empirik psixologiyaningba oshqa sohalari kabi, ulardan detallari bilan farq qilib, psixik jarayonlarning mohiyatini ular tuzilishining ichki psixik qonuniyatlari bilan belgilanadigan idealistik tarzda ko'rib chiqdi. Ushbu pozitsiyadan kelib chiqqan holda, gestaltistlar hayvonlarning xatti-harakatlarini organizmning atrof-muhit bilan o'zaro ta'siri bilan emas, balki hayvonlar tomonidan amalga oshiriladigan harakatlarning tarkibiy xususiyatlari bilan aniqlashga harakat qilishdi. Kyoler tomonidan ilgari surilgan hayvonlarning xulq-atvorining gestalt nazariyasi I.P.Pavlov tomonidan keskin tanqid qilindi va uning idealistik mohiyatini ochib berdi.

Murakkab g'oyalar ong o'zboshimchalik bilan shakllanadi: oddiy fikrlarni bog'lash, jamlash; qiyoslash, qiyoslash; oldingi abstraksiya orqali umumlashtirish. Lokk umumlashtirish jarayonining diagrammasini berdi, u quyidagi operatsiyalarni o'z ichiga oladi. Birinchidan, iloji boricha, biz umumiy tushuncha olishni istagan barcha individual ob'ektlar empirik tarzda ajratiladi. Ushbu ob'ektlar o'zlarining tarkibiy xususiyatlariga bo'linadi, so'ngra ushbu xususiyatlar bo'yicha taqqoslanadi. Shundan so'ng, ob'ektlarda takrorlanmaydigan fikrlar ajratiladi va tashlanadi (bu abstraksiya deb ataladi). Keyin barcha ob'ektlarda takrorlanadigan fikrlar mavhumlanadi, ya'ni ta'kidlanadi. Bu fikrlar umumlashtirilib, so'z bilan ifodalangan istalgan murakkab umumiy fikrni tashkil etuvchi fikrlar majmuini beradi. Lokkning oddiy g'oyalardan murakkab g'oyalarga ko'tarilish nazariyasi yagona narsa va faktlarning o'zaro umumiylikini ta'kidlab, ilmiy tadqiqot amaliyotida uzoq vaqt davomida qo'llanilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'oziev E.G. Umumiy psixologiya. Toshkent. 2002.1-2 kitob.
2. Ananov B.G. "Chelovek kak predmet poznaniya". "Piter", 2001.
3. Drujinina V. "Psixologiya" Uchebnik. "Piter", 2008.
4. Burlachuk F. Psixodiagnostika. "Piter", 2002.
5. www.psychology.net.ru